

i.f.d., Cəbrayıl Vəliyev
UNEC, Redaktor

QARABAĞDA ƏNƏNƏVİ MƏDƏNİYYƏT VƏ SƏNƏTKARLIQ SAHƏLƏRİ ÜZRƏ **BİZNESİN İNKİŞAF ETDİRİLMƏSİ**

44 günlük II Qarabağ müharibəsi, rəhbər, xalq və ordumuzun gücü və həmrəyliyi ilə, dövlətimizin qələbəsi ilə nəticələnmişdir. Qələbədən sonra işğaldan azad edilmiş ərazilərimizə Böyük Qayıdış planlaşdırılır ki, bu da həmin ərazilərin öncə minadan təmizlənməsini, yaşayış üçün lazım olan infrastrukturun qurulmasını və məskunlaşacaq əhalinin məşğulluğunun təmin edilməsi məqsədilə iş yerlərinin yaradılmasını zəruri edir. Bütün bu proseslər bu ildən başlayaraq, yaxın illərdə ölkənin siyasi, iqtisadi və sosial həyatında ən vacib prioritet istiqamətlərdən biri kimi qəbul edilməkdədir. Əhalinin məşğulluğunun təmin olunması real iqtisadiyyatın aparıcı ənənəvi sahələrinin inkişafı ilə yanaşı, digər sahələrin də inkişaf etdirilməsini tələb edir.

*Əhalinin
məşğulluğunun
təmin olunması
real iqtisadiyyatın
aparıcı ənənəvi
sahələrinin inkişafı
ilə yanaşı, digər
sahələrin də inkişaf
etdirilməsini
tələb edir*

Ənənəvi mədəniyyət və sənətkarlıq sahələri ümumi olaraq, “Cultural and Creative Industries” (CCI) - “Mədəni və Yaradıcı

Sənayələr” kimi adlandırılır. Bu yanaşma Birləşmiş Millətlərin UNIDO (United Nations Industrial Development Organization) təşkilatının müxtəlif zamanlarda müxtəlif ölkələr üçün bu sahədə həyata keçirdikləri proyektlərdə də öz əksini tapmışdır. Yaradıcı sənayələr mənbəyini fərdi yaradıcılıq, bacarıq və istedadın götürərək zənginlik və iş yerlərinin yaradılması potensialına malik olan sənayələr kimi müəyyən edilmişdir. Mədəni sənayələr isə maddi və ya qeyri-maddi bədii və yaradıcı məhsullar istehsal edən və mədəni sərvətlərin istismarı və biliyə əsaslanan mal və

xidmətlərin istehsalı (həm ənənəvi, həm də müasir) vasitəsilə gəlir əldə etmək potensialına

malik olan sənayələr kimi müəyyən edilir. Yaradıcılıq, bədii obyekt və ya forma, problemin həlli və ya həll üsulu kimi, yeni bir şey meydana gətirmək qabiliyyəti kimi qəbul edilməkdədir. Sənət əsərinin yaradılması mühtdə əvvəllər mövcud olan elementlərin yeni birləşməsinin meydana gəlməsidir. Bu konsepsiya sənətkarlıq istehsalına tətbiq olunarsa, irs, ənənə kimi əvvəllər mövcud olan elementlərə yeni baxışın sərgilənməsini əhatə edir. Nəzərinizə çatdırmaq istərdim ki, yaradıcı və mədəni sənayələrin inkişaf etdirilməsi inkişaf etməkdə olan ölkələrdə sənayələrin inkişafı üçün əsas iqtisadi fəaliyyət sahələrindən biri kimi qəbul edilsə də, inkişaf etmiş ölkələrdə də bu sahələrə geniş diqqət ayrılır və müxtəlif siyasətlər həyata keçirilir. Doğrudur, texnologiyanın sürətli inkişafı ilə yaradıcı sənaye sahələrinə çox sayda yeni istiqamətlər də əlavə olunmuşdur. Mədəni və yaradıcı sənayələr həm inkişaf etməkdə olan ölkələrdə, həm də inkişaf etmiş ölkələrdə davamlı böyüyən sahələrdir. Azərbaycanda tarixən sənət istehsalı geniş yayılmış, şəhər və kənd əhalisinin həm günlük qazanc mənbəyi rolunu oynamış, həm də ticarətin inkişafına yol açmışdır. XIX əsrin sonu və XX əsrin əvvəllərində Azərbaycanda 50-dən artıq sənət növü mövcud olmuşdur. Həmin dövrdə kустar sənət və xırda əmtəə istehsalı xarakteri daşıyan bir sıra spesifik sənət növləri (xalçaçılıq, şərbəfliq, şalbaflıq, bəzzazlıq, misgərlik, silahsazlıq, dəmirçilik, daşyonma və oyma sənəti, xarətlıq, dülgərlik, pinəçilik və s.) labüd surətdə kənd yerlərində də geniş yayılmışdı. Ənənəvi mədəniyyət və sənətkarlıq sahələrinin tərkibində günümüzə davam etdirilən sənətkarlıq növləri ilə bərabər, tarixən mövcud olmuş ancaq demək olar ki, müəyyən səbəblərdən unudulmuş və ya məşğul olanların sayı azalmış peşələr də vardır ki, bu sahələrin inkişaf etdirilməsi ilə həmin peşələrə yenidən müraciət ediləcək və unudulmanın qarşısı alınacaqdır.

Mədəniyyətimizin, musiqimizin beşiyi sayılan Azərbaycanın qədim bölgələrindən biri Qarabağ

**“CREATIVE
INDUSTRIES”
SAHƏLƏRİ ÜZRƏ
YENİ BİZNES
SUBYEKTLƏRİNİN
QURULMASI
MƏSKUNLAŞACAQ
ƏHALİNİN
MƏŞĞULLUQLA
TƏMİN OLUNMASI
İLƏ BƏRABƏR
YENİ İQTİSADI
RAYONLARIMIZIN
İQTİSADIYYATINDA
İŞTİRAKÇILIĞIN
GÜCLƏNDİRİLMƏSİNƏ
YOL AÇACAQDIR**

bölgəsi özünün tarixi, maddi-mədəniyyət abidələri, zəngin ədəbiyyatı, incəsənəti və musiqi mədəniyyəti ilə tanınır və mədəniyyət mərkəzi kimi qəbul edilir. Tarixin bütün mərhələlərində Qarabağda ənənəvi mədəniyyət və sənətkarlıq sahələri geniş yayılmışdır. Daşışləmə, dulusçuluq, metalışləmə, toxuculuq, təsviri sənət, zərgərlik, xalçaçılıq, müxtəlif musiqi alətlərinin hazırlanması və digər sənət növləri özünəməxsus yer tutmuşdur. Ənənəvi mədəniyyət və sənətkarlıq sahələrindən ibarət olan yaradıcı sənayələrin inkişaf etdirilməsi xüsusilə özünüməşğulluq siyasəti çərçivəsində kiçik biznes subyektlərinin yaradılması və məşğulluğun təmin olunmasında xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Rəqabətin getdikcə daha güclü olduğu bir dövrdə, “Creative Industries” (CI) yeni məşğulluq mənbəyi kimi Qarabağda, xüsusilə kəndlərin və kənd yerlərinin dirçəldilməsinə mühüm töhfənin verilə biləcəyi bir mühit təmin edə bilər. Məhz bu baxımdan Qarabağda ənənəvi mədəniyyət və sənətkarlıq sahələrinə digər sahələr kimi əhəmiyyət verilməsi vacibdir. Bu sahələr üzrə yeni biznes subyektlərinin qurulması məskunlaşacaq əhalinin məşğulluqla təmin olunması ilə bərabər yeni iqtisadi rayonlarımızın iqtisadiyyatında iştirakçılığın gücləndirilməsinə yol açacaqdır.

Qarabağda ənənəvi mədəniyyət və sənətkarlıq sahələrinin inkişaf etdirilməsi kiçik və orta biznesin inkişaf etdirilməsi və yayılmasına dəstəklə birlikdə sosial iqtisadi inkişafda əhali qruplarının iştirakının və inklüzivliyin təmin olunması kimi siyasətlərlə də üst-üstə düşməkdədir. Mədəni və yaradıcı sənayələrin inkişaf etdirilməsinin iqtisadiyyata əlavə dəyər qazandırması ilə birlikdə faydalarını aşağıdakı kimi sıralaya bilərik:

- Məşğulluğun təmin olunması ilə məskunlaşacaq bölgə əhalisinin həyat keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması;
- Sahibkarlıq təşəbbüskarlığını təşviq etməsi;
- Mədəni müxtəlifliyin yenidən bərpası və bunu yeni yaranacaq biznes subyektləri vasitəsilə gəlirli

sahələrə çevirmək potensialının mövcudluğu;

- Müxtəlif sahəvi icmaların və assosiasiyaların yaranması, bu icma və assosiasiyaların sahələrin inkişafı üçün fəaliyyətlərini artırmaları;
- Ənənəvi mədəniyyət və sənətkarlıq sahələrinin inkişafının bölgənin tanıtımı və turizm cəlbediciliyinin artırılmasına kömək göstərməsi;
- Yerli əhalinin və turistlərin istirahətinin təmin olunmasına dəstək və s. bu kimi faydalara nümunə göstərə bilərik.

Digər sənaye sahələri kimi mədəni və yaradıcı sənayelərin inkişafı və alt sahələrini dəstəkləmək üçün strateji siyasət çərçivəsinin olması vacibdir.

Ənənəvi və yeni mədəniyyət və sənətkarlıq sahələrinin inkişaf potensialının təkmilləşdirilməsi, məhdudiyyətlər və maneələrin aradan qaldırılması üçün müəyyən siyasət çərçivəsi olmalıdır. Məsələn, YUNESKO bu siyasəti təşviq etmək və davamlılığını təmin etmək üçün konseptual çərçivə təklif etmişdir. Çərçivə sektoru alt sektorları müəyyən edir və ehtiyacların qiymətləndirilməsi üçün model təqdim edir.

Avropa Parlamenti də tövsiyələrlə birlikdə Mədəniyyət Sənayeləri haqqında qətnamə qəbul etmişdir. Bu tövsiyələri də diqqətə aldığımız zaman inkişaf etməkdə olan ölkələrlə bağlı sahələrin inkişafı üçün daha uyğun hesab edilən tövsiyələr bunlardır:

- Yaradıcı bizneslərin müvafiq maliyyə dəstəyinə çıxışının təmin edilməsi, eyni zamanda maliyyə sektorunun da bu sahəyə dəstəyin hansı faydaları təmin edəcəyi barədə məlumatlandırılması;
- Bu sahədə fəaliyyət göstərəcək kiçik və orta biznes subyektləri üçün adekvat maliyyələşdirməni təmin etmək;
- Bu sahədə fəaliyyət göstərənlərin mükafatlandırılması və təşviqi sisteminin mövcudluğu;

- Sahələr üzrə müxtəlif peşə məktəblərinin açılması;
- Müxtəlif mədəni festivalların, sərgilərin, oyun və yarışların keçirilməsi, mədəni marşrutların hazırlanması və təbliği – Bu tədbirlər zamanı ənənəvi mədəniyyət sənayesi və sənətkarlıq məhsullarının tanıtımı və satışının təmin olunması tədbirləri;
- Marketing tədbirlərinin keçirilməsi, bu sahələrin məhsullarının satışına uyğun müxtəlif satış kanallarının açılmasına dəstəyin göstərilməsi;
- Ənənəvi mədəniyyət və sənətkarlıq sahələri ilə turizmin qarşılıqlı fəaliyyəti və inkişafı üçün alətlər mexanizmlərinin hazırlanması,
- Mədəniyyət və sənətkarlıq sahələrini əhatə edən mədəni və yaradıcı sənayenin inkişaf etdirilməsinin və təşviqinin gələcək inkişaf siyasətlərinə daxil edilməsi.

Nəticə olaraq qeyd etmək istərdik ki, Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarımızda iqtisadiyyatın digər sahələrinin bərpası ilə yanaşı, ənənəvi mədəniyyət və sənətkarlıq sahələrinin bərpası istiqamətində biznes subyektlərinin yaradılmasını təşviq etmək və dəstəkləmək dövlət siyasəti çərçivəsində həyata keçirilməlidir. Bu sahələrin inkişaf etdirilməsi bölgə iqtisadiyyatının bərpasını və reintegrasiyasını sürətləndirəcəkdir. Eyni zamanda, həmin sahələrin inkişaf etdirilməsinin bölgələrimizdə məskunlaşacaq əhalinin məşğulluq probleminin həllinə dəstəklə birlikdə bölgənin müxtəlif potensialının düzgün qiymətləndirilməsi və istifadə olunması baxımından faydalı olacağı qənaətinəyik.

